

Witamy Państwa w JASKINI NIEDŹWIEDZIEJ. Oddajemy w Wasze ręce ten krótki przewodnik, w którym znajdziecie podstawowe informacje o jaskini wraz z opisem trasy turystycznej, którą wspólnie przejdziemy.

Jaskinia Niedźwiedzia jest najpiękniejszą, najciekawszą i największą polską jaskinią udostępnioną turystom. Została odkryta w październiku 1966 roku w kamieniołomie marmurów Kletno III. W czasie prac górniczych odsłonięto komorę, na dnie której znaleziono kości zwierząt z epoki lodowcowej. Najwięcej było kości niedźwiedzia jaskiniowego (*Ursus spelaeus*), stąd nazwa Jaskini.

Zwiedzanie jaskini rozpoczęliście Państwo od pawilonu położonego w dawnym wyrobisku górniczym. Stamtąd przeszliście do śluzy wejściowej powstałej na miejscu zniszczonej komory nazwanej Salą Niedźwiedzia.

SALA NIEDŹWIEDZIA. Tu rozpoczyna się podziemna część trasy turystycznej zbudowanej w latach 1975-1983.

Jaskinia położona jest we wnętrzu góry Stromej, jednego z ramion Śnieżnika Kłodzkiego, największego zespołu górskiego polskich Sudetów Wschodnich.. Wejście do jaskini znajduje się na wysokości ok. 800 m n.p.m., 10 - 15 m nad dnem doliny Kleśnicy. Powstała w wyniku działania procesów niszczenia i rozpuszczania marmurów przez wody płynące i przenikające w głąb górotworu. Procesy te rozpoczęły się prawdopodobnie około 50 mln lat temu i zachodzą do dzisiaj. Wtedy też powstały pierwsze korytarze i sale Jaskini Niedźwiedziej. Nie poznana jeszcze do końca, współczesna sieć korytarzy o długości ponad 2,5 km. rozwinięta jest na trzech poziomach: górnym, środkowym i dolnym. Niszczony naturalnymi procesami geologicznymi poziom górny jaskini zachowany jest w niewielkich fragmentach korytarzy i szczelin. Poziom środkowy jaskini udostępniono zwiedzającym prowadząc trasę turystyczną przez jedno z najciekawszych części jaskini. Najdłuższy, trudno dostępny poziom dolny odwiedzają jedynie speleolodzy i naukowcy.

Wapienie, w których położona jest jaskinia zaczęły tworzyć się około 1 miliarda lat temu w zalewającym obszar pra-Sudetów prekambryjskim morzu. Na jego dnie osadzały się muły wapieniste pochodzące z opadających resztek jednokomórkowych organizmów. Powstałe pokłady wapieni, poddane działaniom wysokiej temperatury i ciśnienia, uległy przeobrażeniu w krystaliczny marmur. Podczas ruchów górotwórczych poprzecinane spekaniami tektonicznymi marmury zostały wyniesione ku powierzchni ziemi. Odsłonięcia tych skał widzieliście Państwo w kamieniołomach mijanych w drodze do jaskini.

Z Sali Niedźwiedzia przechodzimy na pomost przewieszony nad Wielką Szczeliną.

WIELKA SZCZELINA. Ta kilkunastometrowej głębokości pionowa szczelina łączy środkowe piętro jaskini z korytarzami poziomu dolnego. By pokonać szczeliny odkrywcy musieli stosować techniki wspinaczki jaskiniowej. W wyniku eksploracji odkryto korytarze biegnące w stronę potoku Kleśnicy, system korytarzy błotnych, największą salę jaskini (Sala Szampańska) oraz Korytarze Kryształowe i Diamentowe w których przepływa podziemna część potoku Kleśnicy.

Po opuszczeniu Wielkiej Szczeliny, przechodzimy przez **PRÓG RYŻOWY** nad którym wznosi się niewielka **SALKA NIETOPERZY** i dochodzimy do Sali Lwa.

SALA LWA. Ta niegdyś wielka komora w większości wypełniona została materiałem skalnym - namuliskiem (iły, gliny, piasek, okruchy skalne) - naniesionym przez krążące w skałach wody. Zawiera ono duże ilości kości

zwierząt zamieszkujących region Śnieżnika w okresie ostatniego zlodowacenia od 40 do 10 tys. lat temu (niedźwiedzia jaskiniowego, lwa jaskiniowego, hieny, niedźwiedzia brunatnego, kuny, lisa, wilka, nietoperzy i innych zwierząt). Nietoperze zamieszkują jaskinie do dzisiaj. Szczególnie w zimie jest ona dla nich dogodnym schronieniem. W sali tej paleontolodzy prowadzili szczegółowe badania osadów namuliska. Sposób organizacji prac wykopaliskowych ilustruje Państwu zrekonstruowane w tym miejscu stanowisko badawcze.

Wykopem w namulisku przechodzimy do Sali Przejściowej.

SALA PRZEJŚCIOWA. Przed odkryciem w większości wypełniona była namuliskiem. Tu pod stropem skalnym brał początek, ciasny w tym miejscu, **KORYTARZ ODKRYWCÓW**, dzisiaj widoczny ponad przekrojem namuliska. W przekroju tym odsłonięte są warstwy osadów złożonych w jaskini w zmieniających się warunkach klimatycznych schyłku okresu lodowcowego. Po przeciwnej stronie sali spoczywa ułożony szkielet niedźwiedzia jaskiniowego, największego niedźwiedzia jaki zamieszkiwał na Ziemi. To ogromne zwierze było roślinożerne. Jeśli ginęło to na skutek głodu lub złamań kończyn. Poteżne kły niedźwiedzia były genetyczną pozostałością po jego przodkach. Zamieszkiwało m.innymi przyotworowe strefy jaskini.

Korytarz Kuny, wykopany w namulisku równoległe do Korytarza Odkrywców prowadzi na Biwak do miejsca skrzyżowania trzech korytarzy.

BIWAK. W okresie intensywnie prowadzonej eksploracji jaskini było to miejsce odpoczynku odkrywców. Na prawo rozciąga się Korytarz Człowieka Pierwotnego, którego nazwa związana jest z poszukiwaniem śladów zamieszkiwania jaskini przez człowieka paleolitycznego. Jednakże, oprócz czaszki niedźwiedzia jaskiniowego wyróżniającej się śladami uszkodzenia kamiennym narzędziem, innych dowodów na obecność człowieka w jaskini lub w jej sąsiedztwie dotąd nie odnaleziono.

Położony prostopadle do Korytarza Człowieka Pierwotnego **KORYTARZ MIS MARTWICOWYCH** stanowi przedłużenie Korytarza Odkrywców. Dno Korytarza Mis Martwicowych pokryte jest gęstą siecią zagłębień przedzielonych grobelkami martwicowymi. We wnętrzu mis wypełnionych wodą zachodzą procesy krystalizacji węgla wapnia prowadzące do powstania różnorodnych mikroform kalcytowych.

Z Biwaku trasa turystyczna wiedzie krótkim, sztucznie wykutym w marmurze korytarzem prowadzącym do Korytarza Stalaktytowego.

KORYTARZ STALAKTYTOWY. W nim bierze początek najpiękniejsza, bogata w nacieki część jaskini. Ze stropu zwisają liczne stalaktyty. Ściany korytarza pokrywają polewy kalcytowe, a ku górze wznoszą się stalagmity. Dno korytarza pokrywają różnej wielkości misy martwicowe, przez cały rok wypełnione wodą. Procesy powstania nacieków rozpoczynają się na powierzchni stoku. Tam bogata w CO₂ woda z opadów atmosferycznych przenika przez skały w głąb górotworu. Jako woda agresywna rozpuszcza marmur i wzbogacona w węglan wapnia wypływa szczelinami w korytarzach i salach jaskini. Tu w stabilnych warunkach klimatu jaskiniowego (stała w ciągu całego roku temperatura powietrza 6,2° C, nasycenie powietrza parą wodną - wilgotność powietrza ok. 100 %) węglan wapnia ulega wytrąceniu z wody tworząc kryształki kalcytu.

Korytarz Stalaktytowy łączy się z drugą co do wielkości salą jaskini, z Salą Pałacową. Jej zwiedzanie rozpoczynamy od Zaułka Kaskad.

ZAULEK KASKAD. W tym miejscu, pod stropem sali biegną poziome i pionowe korytarze górnego poziomu jaskini - galeria nad Wielką Kaskadą. Poniżej ponad 6 metrowej wysokości kamienny wodospad opada

draperiami i kolumną do mis martwicowych. Zaulek zamyka korytarz prowadzący na galerię, a w nim stoi najwyższy w jaskini stalagmit.

Z Załką Kaskad trasa turystyczna zwraca do centrum Sali Pałacowej.

SALA PAŁACOWA. Przed Państwem roztacza się widok na liczne misy martwicowe, wśród których uwagę zwraca Czerwone Jezioro ze stalagmitami w kształcie lichtarza. Z otworu w stropie spływa rozległa draperia. Przechodząc wzdłuż sali podziwiamy kamienne ambony, zasłony i draperie, najdłuższe w jaskini stalaktyty normalne i niezwykle liczne stalaktyty zdeformowane, heliktyty. Przy ścianach kolumny stalagnatów - połączonych ze sobą stalaktytów i stalagmitów. Bogata kolorystyka szaty naciekowej, spowodowana jest przez obecne w wodzie domieszki tlenków żelaza i manganu. Niedaleko miejsca w którym Korytarz Mis Martwicowych łączy się z Salą Pałacową z dna mis wyrastają kamienne kwiaty, otoczone naciekami o kształtach koralowców. Na ścianie pokrytej polewą spoczywa skamieniały szkielet nietoperza. W głębi ciągnie się Zaulek Heliktytowy.

Sale Pałacową opuszczacie Państwo **KORYTARZEM WODNYM**, na początku którego znajduje się naciek zwany strzałką. Wskazywał on poziom wody w korytarzu. Korytarz kończy niedostępna sala ze skalnym zawaliskiem z przed około 10 tys. lat.

Z Korytarza Wodnego trasa turystyczna przebiega krótkim korytarzem sztucznym i ponownie dochodzi do znanego już nam Korytarza Człowieka Pierwotnego. W jego głębi widoczny jest nowy wykop paleontologiczny. Korytarz kończy system sztolni wyjściowych wydrążonych w skałach zawaliska. W przeszłości prawdopodobnie znajdował się tu drugi otwór wejściowy do znanych dziś korytarzy jaskini.

Po wyjściu ze śluz stajecie Państwo w miejscu dawnego kamieniołomu Kletno IV. W odsłoniętej skalnej ścianie kamieniołomu widoczne są otwory niewielkiej jaskini - Miniaturki, przed tysiącami lat będącej częścią Jaskini Niedźwiedziej

Żegnamy Państwa i zapraszamy do ponownych odwiedzin naszej jaskini.